

Katarzyna Sobolewska-Myślik, Beata Kosowska-Gąstoł, Piotr Borowiec, *Struktury organizacyjne polskich partii politycznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków 2010, ss. 223.

Jedną z najbardziej aktualnych pozycji na rynku wydawniczym, która podejmuje problematykę polskich partii politycznych, jest wydana w 2010 roku nakładem dwóch wydawnictw: Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie praca zbiorowa autorstwa trzech specjalistów nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce: Katarzyny Sobolewskiej-Myślik, Beaty Kosowskiej-Gąstoł i Piotra Borowca pt. *Struktury organizacyjne polskich partii politycznych*.

Tematyka podjęta przez wspomnianych Autorów – Politologów koncentruje się na zagadnieniu bardzo istotnym w politologii, jakim są partie polityczne. Dwudziesta rocznica istnienia w Polsce demokratycznego systemu politycznego stała się prawdziwym wyzwaniem dla Autorów do oceny funkcjonowania polskich partii politycznych, które obok aparatu państwowego zalicza się do najważniejszych elementów składowych każdego systemu politycznego (por. definicja strukturalno-funkcjonalna systemu politycznego Jerzego Kowalskiego).

Ta licząca 223 strony książka składa się ze wstępu, w którym znalazł się opis konstrukcji pracy, jak również uzasadniono podjęcie zagadnienia. Książka podzielona jest na pięć zasadniczych rozdziałów, z których pierwszy stanowi teoretyczne wprowadzenie do rozważań nad strukturami partii (s. 17-36) i jest wartościową kanwą metodologiczną dla dalszych rozważań. Rozdział drugi dotyczy członkostwa w polskich partiach politycznych (s. 37-92). W rozdziale trzecim poruszona została problematyka związana z rolą i charakterem struktur średniego szczebla: gminnego, powiatowego i wojewódzkiego (s. 93-124). Szczeblowi centralnemu poświęcono oddzielny rozdział, bowiem rolę i charakter struktur tego szczebla omówiono w rozdziale czwartym (s. 125-150). Natomiast w rozdziale piątym i ostatnim zarazem zwrócono uwagę na nie tylko bardzo ciekawe, lecz jak się zdaje najistotniejsze

z perspektywy politologicznej zagadnienie, którym jest dystrybucja władzy w strukturach polskich partii politycznych (s. 151-176). Rozważania zamyka zakończenie, które jest profesjonalnym podsumowaniem prowadzonych rozważań, w nim to bowiem znajduje się odwołanie do sformułowanych we wstępie pytań badawczych.

Książka wyposażona jest w dwa aneksy: pierwszy z nich przedstawia schematy struktur organizacyjnych partii politycznych, takich jak: LPR, PD, PiS, PORP, PSL, Samoobrona RP, SDPL, SLD i UP (s. 193-214). Drugi zaś to prezentacja kwestionariusza ankiety opracowanej przez Autorów dotyczącej struktury partii politycznych w Polsce (s. 215-222), w oparciu o którą przeprowadzone zostały badania w celu udowodnienia wybranego celu nadrzędnego.

Rzetelnie i profesjonalnie przeprowadzony wywód dopełniony został trafnie zamieszczonymi materiałami graficznymi w postaci dziesięciu tabel, które dotyczą w kolejności: zestawienia liczby członków poszczególnych partii politycznych (s. 22), cech masowego modelu partii oraz ich ewolucji (s. 27), pozycji członków w polskich partiach politycznych (koszty, korzyści z członkostwa) (s. 72), analizy stopnia artykulacji w partiach politycznych (s. 100), charakterystyki rodzaju podstawowych powiązań w strukturze partii (s. 104), charakteru zarządzania strukturą powiatową (s. 111), stopnia podejmowania decyzji w sprawie tworzenia i znoszenia organów (s. 120), charakteru władzy na średnim poziomie struktur (s. 123), udziału poszczególnych struktur partyjnych w wyborze lidera partii (s. 158) oraz poziomu struktur, na których statut przewiduje tworzenie programów (s. 174). Jednocześnie należy zaznaczyć, że wszystkie materiały graficzne są autorskimi opracowaniami powstałymi bądź to w oparciu o statuty partii, bądź też na podstawie dokumentów statutowych lub wyników badań ankietowych i empirycznych. Staranność została zachowana także przy sporządzaniu schematów struktur organizacyjnych partii (por. aneks 1, s. 192-212). Zadbano zarówno o ogólną legendę dotyczącą wszystkich schematów, jak i każdy poszczególny prezentowany schemat, który zaopatrzone jest właściwym tylko dla siebie wyjaśnieniem (legenda) tajników użytego oznakowania. Wykonano zatem mozolną, niemal mrówczą pracę, by skrupulatnie i z niebywałą dokładnością przedstawić strukturę organizacyjną każdej omawianej partii politycznej – co przyjęto za cel nadrzędny rozważań.

Należy docenić skrupulatność i niezwykłą staranność Autorów. Na s. 182 znajduje się zestawienie powyższej przytoczonych tytułów tabel. Niestety niemal w każdym przypadku zabrakło chociaż krótkiego komentarza w tekście zwartym adekwatnego do zamieszczonego materiału graficznego, co zapewne wpłynęłoby na jeszcze większą przejrzystość rozważań.

Zgodzić się należy z opinią Autorów, że istotnie na gruncie polskiej politologicznej literatury przedmiotu brakowało jak dotąd tego typu opracowania – to znaczy profesjonalnych refleksji dotyczących struktury partii politycznych różnych szczebli, członkostwa w partiach, jak też dystrybucji władzy.

Niewątpliwym atutem recenzowanej książki jest bogata i właściwie dobrana literatura, wśród której docenić należy zwłaszcza pozycje obcojęzyczne. Autorzy cytują zarówno klasyków z zakresu problematyki partii politycznych, na przykład: Maurice Duvergere, Marka Sobolewskiego czy też współcześnie zajmujących się tematyką partii politycznych, na przykład: Andrzeja Antoszewskiego, Ryszarda Herbuta, Wojciecha Sokoła, Katarzynę Sobolewską-Myślik, Marka Żmigrodzkiego.

Książka powstała przy wykorzystaniu profesjonalnej literatury przedmiotu, wśród której na szczególne podkreślenie zasługują źródła pierwotne w postaci czy to ustawy o partiach politycznych z 27 czerwca 1997 roku, czy statuty wszystkich wziętych pod uwagę partii politycznych, protokoły itp. Niestety w mojej opinii zachwiana została lekko systematyka w ich hierarchizacji (por. bibliografia s. 185). Wedle powszechnie przyjętej poprawnej systematyki aktów prawnych to ustawa winna znaleźć się jako pierwsza w wymienionych materiałach źródłowych, a tymczasem Autorzy rozpoczynają od „informacji”, następnie wymieniają „opracowanie” (T. Kalita, Referendum w SLD z 12 lutego 2007, (www.sld.org.pl), kolejno uwzględniają „komunikaty” itd.

Książka pod względem merytorycznym jest wartościowym naukowym opracowaniem. Autorzy wykazali się umiejętnością nie tylko prowadzenia logicznego wywodu przy zachowaniu sekwencji przyczynowo-skutkowej (każdy rozdział stanowić może jedną całość i posiada odrębne przypisy), lecz także znajomości zaleczonego teoretycznego w kwestii partii politycznych, co ujawnia się w odwoływaniu się do szerokiej perspektywy porównawczej. Ma

się tu na względzie szczególnie tworzenie licznych ilustracji co do zaproponowanych kategorii na przykład „partia osobista” (*personalistic party*), której głównym celem jest pomóc liderowi w osiągnięciu sukcesu wyborczego. W tym miejscu mamy odwołanie do przypisu, w którym zauważa się właściwą analogię do Forza Italia S. Berlusconi czy nawet odnotowuje się przykłady już nieaktualne, pochodzące spoza obszaru europejskiego, na przykład Kongres I utworzony wokół Indiri Gandhi oraz Partia Ludowa Benazir Bhutto w Pakistanie (przypis 3, s. 127). Kolejnym takim przykładem może być przypis 6 na s. 154, gdzie Autorzy dzielą się uwagą dotyczącą

procesu demokratyzacji wyboru lidera, który objął również partie brytyjskie, które wcześniej stosowały wybór poprzez członków frakcji parlamentarnych stanowiących najważniejsze ogniwo w tamtejszych partiach. Konserwatyści wprowadzili wybór lidera spośród dwóch kandydatów przez wszystkich członków za pomocą głosowania pocztowego, również liberałowie przyjęli zasadę „jeden członek – jeden głos”. W Partii Pracy wybierająca wcześniej lidera frakcja parlamentarna ma obecnie 1/3 głosów, pozostałe 2/3 rozdzielono po równo między struktury tworzące partię i związki zawodowe dostarczające członków pośrednich.

Tak rozbudowane przypisy, w których najczęściej znajdują się szczegółowe uzupełnienia prowadzonych rozważań zamieszczonych w tekście zwartym, znacznie wzbogacają wywód, jednocześnie nie burząc klarowności i przejrzystości tekstu. Niewątpliwie takie zabiegi świadczą o profesjonalnym przygotowaniu Autorów do prezentowania wybranego przez Nich zagadnienia. Właściwie w toku prowadzonego wywodu wszystkie ważne wątki najbardziej istotne w poruszanej problematyce zostały wzięte pod uwagę. Wyjątek stanowi brak przedstawienia organów kontrolnych czy sądowniczych. Autorzy są jednak świadomi tego zaniechania i słusznie usprawiedliwiają się tym, że

ich działalność jest stosunkowo najbardziej standardowa zarówno z punktu widzenia treści, jak i formy, a jednocześnie szeroko znana także z praktyki innych poza partiami organizacji społecznych (przypis 19, s. 146).

Autorzy w swej skromności, tytułując zwłaszcza podrozdziały, trzykrotnie posłużyli się określeniem „ogólne” (por. tytuł 1. rozdziału III „Ogólne refleksje na temat struktur średniego szczebla” (s. 6 i 93), tytuł podrozdziału 1.2. przytoczonego rozdziału III „Ogólne refleksje nad rolą struktur średniego szczebla” (s. 6 i 94) oraz tytuł podrozdziału 2.1. rozdziału V „Ogólne tendencje w zakresie wyboru lidera partii” (s. 7 i 153), tymczasem w rozważaniach tak zatytułowanych znajdujemy wiele informacji znacznie odbiegających od owej „ogólności”.

Nadrzędnym celem badawczym K. Sobolewskiej-Myślik, B. Kosowskiej-Gąstoł i P. Borowca było przedstawienie struktur głównych polskich partii politycznych w ujęciu porównawczym oraz konfrontacja ich z teoretycznymi modelami organizacyjnymi partii powstałymi na podstawie badań demokracji zachodnich. W przeprowadzonej analizie poprawnie wykorzystany został schemat, w ramach którego wyodrębniono podstawowe płaszczyzny organizacyjne partii politycznych. Szczególnie wzięto pod uwagę członków partii i zrzeszające ich podstawowe jednostki organizacyjne, struktury średnich szczebli, centralne struktury partii oraz struktury zrzeszające przedstawicieli partii w obszarze władzy publicznej (przede wszystkim frakcji parlamentarnej).

Książka pod względem zarówno metodologicznym, jak i merytorycznym jest bardzo wartościowym opracowaniem na gruncie współczesnej polskiej politologii, które zaliczyć można do pionierskich, biorąc pod uwagę przeprowadzenie komplementarnych badań funkcjonujących wybranych partii politycznych na polskiej scenie politycznej po 1989 roku.

Recenzowana książka jest godna polecenia wszystkim tym, którzy są zainteresowani problematyką partii politycznych zarówno pod względem teoretycznym, jak i praktycznym. Czytelnik znajdzie tu bogate zaplecze teoretyczne z zakresu teorii partii politycznych oraz pogłębione i uszczegółowione refleksje komparatystyczne.

Ewa Bujwid-Kurek